

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 7–8-Х КЛАСІВ ГІМНАЗІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Упровадження компетентнісного підходу в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) є одним із важливих концептуальних положень оновлення змісту та якості освіти. Основним завданням компетентнісного підходу є не лише оволодіння предметними знаннями, але й вміння ефективно застосовувати їх на практиці як інструмент розв'язання різноманітних життєвих завдань.

У Концепції «Нова українська школа» автори визначають громадянську компетентність як одну з ключових та характеризують як здатність володіти громадянською культурою, культурою демократії, що передбачає наявність в особистості певних якостей та громадянських цінностей. А особливе місце в розвитку та формуванні її залежить від компетентності самого вчителя [4, с. 8].

Розвиток громадянської компетентності на уроках іноземної мови спрямований на формування вміння спілкуватися іноземною мовою, знання історії та традицій як розуміння культурних реалій народу, мову якого вивчають, такі і свого народу.

У модельних навчальних програмах з іноземних мов зазначено, що реалізація змістової лінії «Громадянська відповідальність» сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, який розуміє принципи і механізми їх функціонування. Засобами іноземних мов учнів орієнтують на такі вміння:

- формулювати власну позицію;
- співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись іноземною мовою;
- розв'язувати конфлікти в комунікативних ситуаціях;
- переконувати, аргументувати, досягати взаєморозуміння/компромісу в ситуаціях міжкультурного спілкування;
- переконувати засобами іноземної мови у важливості дотримання прав людини;

– критично оцінювати інформацію з різних іншомовних джерел. [3, с. 5].

Формування громадянської компетентності доцільно здійснювати через навчання на трьох рівнях: засвоєння знань про громадянську відповідальність («навчання про»), розвитку розуміння і ставлення до громадянської відповідальності («навчання для розвитку розуміння та ставлень»), а також через здобуття практичного досвіду громадянської відповідальності («навчання через досвід»).

Пріоритетну роль у формуванні громадянської компетентності мають відігравати активні й інтерактивні технології та методи навчання, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення учнів і базуються на принципі багатосторонньої взаємодії. Методика громадянської освіти потребує створення у процесі викладання системи навчальних ситуацій, в яких на практиці апробуються засвоєні громадянські знання, вміння та цінності.

Розглянемо декілька вправ для формування та оцінки громадянської компетентності учнів 7-8 класів на уроках іноземної мови. Саме в цьому віці діти, на нашу думку, починають аналізувати свої бажання та потреби в середовищі, обґрунтовуючи власні погляди конкретними прикладами із життя; усвідомлювати, що людина є частиною всього світу, і практикувати вміння спиратися на різноманітні знання і досвід інших людей для розуміння власної особистості. Так, під час вивчення теми «На дозвіллі» (8 клас) учням можна запропонувати вправу «Бінго». Вчитель роздає учням аркуші із запитаннями до теми. Приклади запитань:

Які у тебе захоплення?

Чи можеш ти назвати кілька улюблених місць для відпочинку?

Що ти насправді не любиш робити у вільний час?

Кожен учасник повинен знайти партнера, поставити йому одне із запитань та записати ключові слова відповіді під відповідним запитанням. Після цього пари розходяться та шукають собі нових партнерів. Мета гри – не просто відповісти на всі запитання, але отримати відповіді від різних людей. Гра продовжується до тих пір, поки один/-а з учнів/учениць не заповнить таблицю. Хто першим/ою заповнить таблицю, кричить «Бінго!». Цей/ця учасник/учасниця є

переможцем/ницею. Далі вчитель пропонує учасникам/учасницям сісти і обговорити запитання. Він називає перше запитання та просить дітей по черзі поділитися відповіддю, яку вони отримали. Ключові слова записуються на фліпчарті. Коли таблиця на фліпчарті готова, можна переходити до обговорення. Можливі запитання для обговорення:

Чи сподобалась вам вправа? Чим саме?

Які заняття серед учнів/учениць класу є найпоширенішими?

Що нового та цікавого ви дізналися про своїх однокласників/ць?

Що вас здивувало?

Чи є спільні захоплення між вами та вашими однокласниками/цями?

Які заняття зустрічаються рідко?

Який висновок можемо зробити?

Таким чином, діти усвідомлюють, що спілкування є важливим складником нашого життя, воно дає можливість дізнатися про інших та презентувати себе; розуміють, що чоловіки й жінки, незалежно від статі, можуть проводити дозвілля однаково. У результаті вправи учні доходять висновку, що всі вони різні, але у них є багато спільного.

Під час опрацювання теми «Спорт», підтема «(Пара)олімпійські ігри» (7 клас) доцільно заохочувати здобувачів освіти прослідкувати, як права різних категорій людей можуть бути забезпечені, чи навпаки порушені під час занять спортом, а також тренуватися аргументувати свою точку зору, будуючи висловлювання з теми уроку. Для цього пропонується вправа «Хвилиночку». Мета цієї вправи полягає в розвитку критичного мислення та впевненості у собі, для висловлення власної думки, у вихованні поваги до людської гідності та прав людини [2, с. 303].

Учитель пропонує учасникам/учасницям сісти в коло та пускає по колу капелюха. Кожен/-а учасник/-ця по черзі, не дивлячись, витягує з капелюха папірець із твердженнями. Учасникам дається час для підготовки однохвилинної промови на тему твердження, яке йому дісталось. Приклади тверджень:

Всі діти в школі повинні займатися фізкультурою в рівних умовах.

Оцінювати дітей на уроках фізкультури треба незалежно від їхнього стану здоров'я.

Учні з інвалідністю не повинні взагалі займатися фізкультурою.

Система оцінювання для учнів з інвалідністю повинна бути іншою.

Учні з інвалідністю не повинні брати участь в спортивних змаганнях.

Шахи – це спорт.

Кіберспорт не можна вважати спортом.

Розумові види спорту повинні теж бути включені до Олімпійських ігор.

Параолімпійські ігри – чудовий спосіб для спортсменів з інвалідністю проявити себе.

Кожен/-а учасник/-ця презентує по колу свої «промови». Після кожної «промови» учасникам/учасницям дається 2–3 хвилини на короткі коментарі. Після презентації промов можна переходити до рефлексії та оцінки. Питання для рефлексії:

Які теми виявилися найважчими/найбільш спірними й чому?

Що з почутого для вас виявилось найбільш несподіваним?

Які права людини були поставлені на карту у ваших твердженнях?

Чи всі у вашому класі мали доступ до спортивних заходів за власним вибором?

Якщо ні, то чому?

Що можна зробити, щоб це виправити?

Наскільки ця вправа допомогла вам краще зрозуміти своїх однокласників/ць, їхні почуття під час занять спортом?

Таким чином, здобувачі освіти набувають упевненості для аргументування власної думки та продукування монологічного висловлювання, чітко обмеженого темою і часом, учаться ставити себе на місце іншої людини, зокрема людей з інвалідністю, а також поважати права інших людей, відстоювати власні.

Отже, громадянська компетентність передбачає не тільки знання, а й вміння поводитись у тій чи іншій ситуації, сповідування демократичних цінностей, толерантність у спілкуванні з іншими. І саме уроки іноземної мови сприяють розумінню іншомовної

культури, поглиблюють розуміння власної, формують толерантне ставлення до думки інших та почуття власної гідності.

Список використаної літератури

1. Гез М.І. Методика навчання іноземних мов у середній школі : підручник. Київ, 2016. 345 с.

2. КОМПАС : посібник з освіти з прав людини за участю молоді / під ред. Брандер П.; Кін Е.; Юхаж В.. Рада Європи, 2012. 624 с.

3. Навчання іноземних мов у гімназії : збірник методичних матеріалів для вчителів іноземних мов / під заг. ред. Редька В. Г. Тернопіль : Лібра Терра, 2023. 92 с.

4. Нова українська школа : поради для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : Видавничий дім Плянди, 2017. 206 с.

Яценко Володимир Сергійович,

кандидат педагогічних наук,

Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ.

РЕАЛІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ У 7–9 КЛАСАХ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

У Законі України «Про освіту» чітко визначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості, розвиток її талантів, розумових, фізичних здібностей, виховання високоморальних якостей, підвищення освітнього рівня громадян. Педагоги працюють над досягненням цієї мети, використовуючи різноманітні форми і методи роботи на уроках та в позаурочний час.

Важливу роль у виконанні цього завдання відіграє географія як навчальний предмет і краєзнавство, як позаурочна форма роботи вчителя та учня/учениці. Вони не тільки виконують науково-пізнавальну та виховні функції, але й значною мірою сприяють формуванню національної свідомості учня/учениці.

Видатні педагоги минулих століть радили займатися краєзнавством, бо воно (за висловом Костянтина Ушинського) є могутнім засобом вивчення країни, а відомий філософ і поет України Григорій Сковорода писав: «Пізнай! Свій край... себе, свій